

4) виникнення дисбалансу в єдиній енергетичній системі через те, що неможливо забезпечити стовідсоткову відповідність контрактам, тому це має здійснювати оператор системи передачі, послуги якого є платними і їх розмір має бути врегульованим вторинним законодавством;

5) недостатній обсяг інвестування в розвиток ринку електроенергії. Для забезпечення надійної і безперебійної поставки електроенергії на модернізацію електромереж у найближчі 10 років необхідно близько \$25 млрд [2]. Такий обсяг інвестицій можна забезпечити лише через залучення іноземного капіталу.

Отже, для підвищення ефективності реформування ринку електроенергії в Україні необхідно: 1) для здешевлення електроенергії стимулювати використання альтернативних джерел енергії через «зелений» тариф; 2) забезпечити прозорість ринку через надання відкритої та об'єктивної інформації щодо формування тарифів на електроенергію для всіх зацікавлених суб'єктів; 3) з метою вільного ціноутворення синхронізувати реформування оптового та роздрібного ринків; 4) проведення неформального, ефективного анбандлінгу; 5) розвивати мікромережі, що поєднують виробництво та споживання електроенергії в декількох населених пунктах; 6) реалізовувати послідовну політику у напрямі залучення іноземних інвестицій для оновлення основних засобів та підвищення рівня конкуренції; 7) здійснювати якісну комунікацію зі споживачами і забезпечити активну участь громадянського суспільства в обговоренні реформ.

Список використаної літератури:

1. Беззуб І. Чи запрацює в Україні ринок електричної енергії? URL: <https://bit.ly/2E0d6bd>
2. Ущатовський К. В. Вплив реформування ринку електроенергії України на діяльність ДП «НЕК «Укренерго» URL : <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/5390>.

УДК 330.524:553

Матвійчук Наталія Миколаївна,
к.е.н., доцент, кафедра аналітичної економіки
та природокористування,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

**УДОСКОНАЛЕННЯ РЕНТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Сучасний рівень рентної плати за користування природними ресурсами в Україні та існуючий механізм її розподілу не забезпечують адекватного відображення реальних втрат суспільства від використання природних ресурсів і не створюють достатньої фінансової бази для природоохоронної діяльності. В загальній вартості національного багатства держави природний капітал становить

близько 54 %, а фактична рента з них (з врахуванням плати за землю) в складі доходної частини зведеного бюджету в 2016 р. склала 8,9 %.

Прикметними рисами вітчизняної системи рентного оподаткування є: відсутність критично необхідного рівня диференціації ставок рентної плати, недостатність їх економічного обґрунтування і наближеності до середньоєвропейського рівня, заниженість ставок за видобуток окремих видів гірничорудних ресурсів і надмірне завищення ставок за видобуток нерудних корисних копалин, зокрема будівельної мінеральної сировини [1, с. 91].

Сьогодні не сформовано належної системи податкового регулювання використання окремих видів природних ресурсів, в першу чергу, це стосується видобутку бурштину. У 2016 р. план надходжень рентної плати за користування надрами для видобування бурштину до зведеного бюджету України становив 1,5 млрд грн, а фактично надійшло 2,08 млн грн. Повне невиконання плану по надходженнях пов'язано з тим, що видобуток бурштину контролюється регіональними бізнес-групами, які фізично не допускають ідентифікації відповідними контролюючими органами реальної бази стягнення даного виду платежу [2, с. 156; 3, с. 11].

Рентна плата в Україні характеризується надмірною фіскальною спрямованістю та не має цільового призначення, на відміну від екологічного податку, що знижує можливості інвестиційного забезпечення відтворення та охорони природних ресурсів, модернізації природоохоронної інфраструктури. Єдиним винятком є створення з 2018 р. Державного фонду розвитку водного господарства у складі спеціального фонду державного бюджету України за рахунок відрахувань 10 % рентної плати за спеціальне використання води.

З огляду на прогресуючу деградацію геологорозвідувальної справи, недостатнє фінансування природоохоронних заходів та з метою посилення регуляторних функцій рентних платежів доцільно в невідкладному порядку поставити запитання про надходження частини рентних платежів до фондів охорони навколишнього природного середовища. Це особливо актуально в умовах, коли видобуток корисних копалин супроводжується значною шкодою навколишньому природному середовищу (наприклад, видобування бурштину призводить до руйнації сформованих роками лісо- та агроландшафтів, і потрібні значні фінансові ресурси для проведення рекультивації порушених сільськогосподарських угідь та земель лісогосподарського призначення).

Удосконалення механізму фіскального регулювання природокористування повинно забезпечити його відповідність реальній вартості природних ресурсів шляхом впровадження сучасних механізмів вилучення природно-ресурсної ренти та її перерозподілу в інтересах населення територій, на яких здійснюється залучення природних ресурсів у відтворювальний процес. З огляду на це, в умовах децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування природні ресурси мають стати однією з основних передумов зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад.

Існуючий міжбюджетний перерозподіл рентної плати за користування природними ресурсами орієнтований на поповнення державного бюджету держави, а не бюджетів громад, де на прилеглих до них територіях

концентруються основні запаси мінеральної сировини. У 2018 р. 86 % рентної плати зараховувалося до загального фонду державного бюджету, а до спеціального – 10 % рентної плати за спеціальне використання води, що становить близько 0,7 % від суми всієї рентної плати.

Починаючи з 1 січня 2018 р. 5 % рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату залишається у видобувних регіонах (з них по 2 % зараховується до обласних та районних бюджетів та 3 % до міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад, де ведеться видобуток вуглеводнів).

Починаючи з 2019 р. 5 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату) спрямовано до доходів загального фонду бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, міст районного значення, сільських та селищних бюджетів.

Спрямування частини рентного доходу на розвиток регіонів є надзвичайно позитивною тенденцією, а стовідсоткове надходження рентної плати за видобування бурштину до державного бюджету є однією з причин демотивації місцевої влади стосовно наведення порядку на бурштинових розробках.

Список використаної літератури:

1. Міщенко В. С. Удосконалення рентного регулювання у надрокористуванні. *Економіка України*. 2013. № 8. С. 84–96.
2. Голян В. А., Андрущук І. І. Економічний механізм природокористування: рентна плата за користування надрами. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 148–158.
3. Голян В. А. Плата за природні ресурси в умовах децентралізації: інвестиційний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 7. С. 7–16.

УДК 330.101

Павлова Олена Миколаївна,

д.е.н., професор, кафедра аналітичної економіки
та природокористування,

Купчак Володимир Романович,

д.е.н., доцент, кафедра аналітичної економіки
та природокористування,

Панасюк Юрій,

студент, кафедра аналітичної економіки
та природокористування,

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯМ: ЗЕЛЕНІ ТАРИФИ

В період швидкого розвитку всіх галузей науки та техніки постає питання забезпечення належного екологічного стану. Саме тому одним із головних